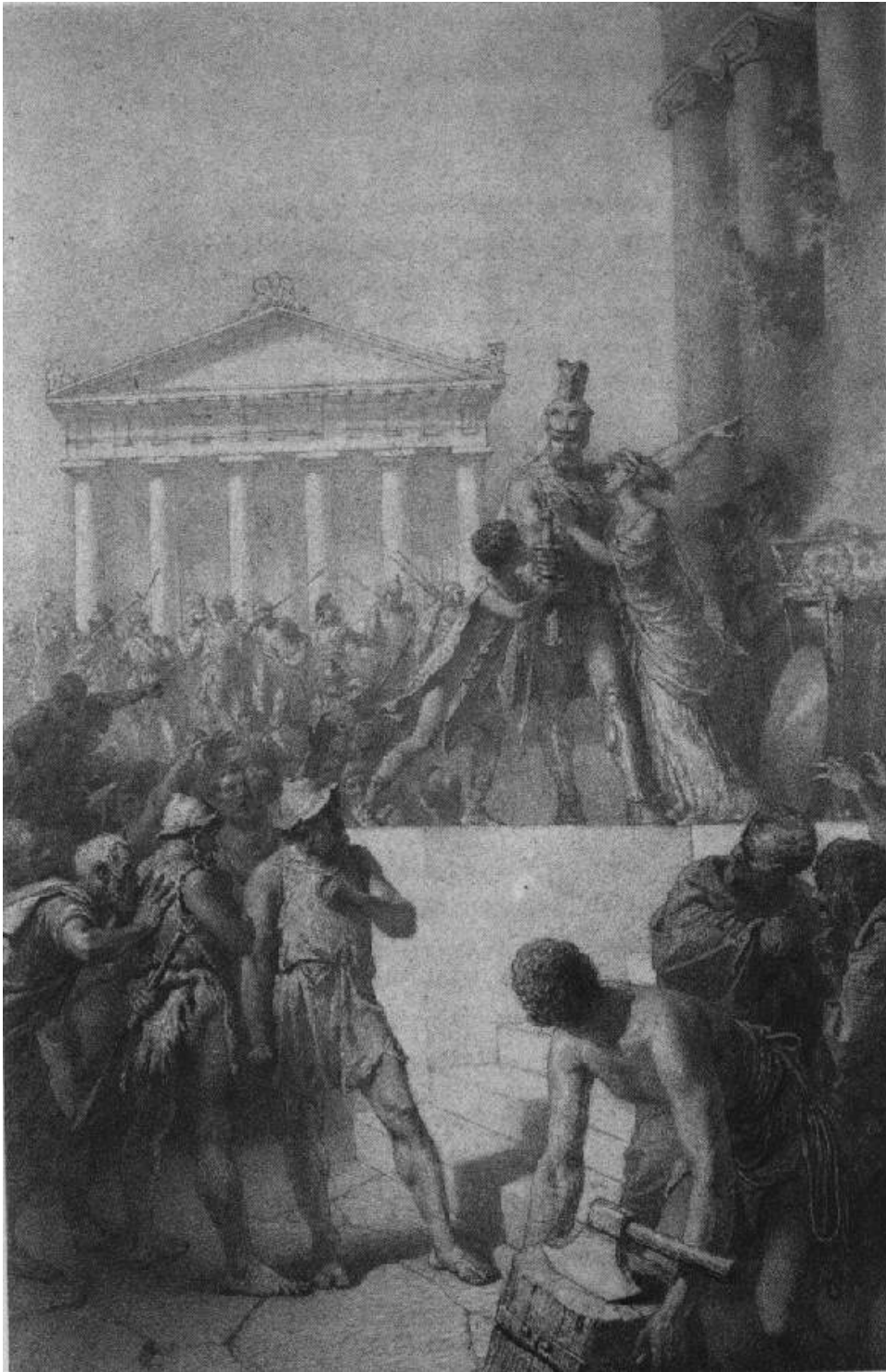

MADÁCH IMRE: AZ EMBER TRAGÉDIÁJA

ÖTÖDIK SZÍN

(Athénben. A köztér, közepén szónokszékek. Az előtéren oldalvást nyílt templomcsarnok istenszobrokkal, virágfüzérékkel, oltárral. Éva mint Lucia, Miltiádész hadvezér neje, fiával, Kimónnal, több szolgától kísérvé, kik áldozati tárgyakat visznek, jó a templom csarnoka felé. A téren rongyos nép ácsorog. Ragyogó reg.)

ÉVA

Csak erre, erre, kedves kis fiam.
Nézd, arra ment el gyors hajón atyád,
Csatázni messze hon határain.
Egy durva nép él ott, mely vakmerőn
Fenyegeté szabadságát honunknak.
Imádkozzunk, imádkozzunk, fiam,
Hogy az ég védje e hon igazát,
S vezesse közénk hős atyádat épen.

KIMÓN

Ugyan mért ment atyám oly messze földre,
Hogy védje ezt a rongyos, gyáva népet,
Ha szép nejét meg bú emészti honn?

ÉVA

Óh, jaj, ne ítélj jó apád felett,
Istennek átka ül oly gyermekén.
Csak a szerelmes nőnek van joga
Keserni férje nagy lépésein,
Miket ha nem tesz, megszégyenlené.
Atyád úgy tett, mint kell a férfiúnak.

KIMÓN

Félsz hát, anyám, hogy gyenge, megverik?

ÉVA

Nem, nem, fiam, atyád hős, győzni fog,
Csak egy van, amitől őt félthetem,
Hogy önmagát nem győzi meg.

KIMÓN

Hogyan?

ÉVA

Van a léleknek egy erős szava
A nagyravágy. A rabszolgában alszik,
Vagy szűk körében bűnné aljasul.

De vérével táplálván a szabadság,
Naggyá növeszti, mint polgárerényt.
Ez költ életre minden szép s nagyot,
De hogyha túl erős, anyjára tör,
S küzd véle, míg elvérzik egyikök. -
Ha e szó benne túlerőre jutna,
Ha megcsalhatná ezt a szent hazát,
Megátkoznám. Imádkozzunk, fiam.
(A templom csarnokába mennek, ezalatt a térre mindig többen gyülekeznek.)

ELSŐ A NÉPBŐL

Nem hall az ember semmi izgató
Hírt, mintha sergünk ellent sem találna.

MÁSODIK A NÉPBŐL

És itthon is oly álmos minden ember,
Tán senki sem kohol már terveket,
Mint hajdanán, miknek kivitelére
A felséges nép torka kellene.
Ma reggel óta járom e helyet,
S szavazatomra nem akad vevő.

ELSŐ A NÉPBŐL

Unalmas élet, mit van tenni már?

HARMADIK A NÉPBŐL

Nem ártana egy gyöngye kis zavar.

(Éva ezalatt az oltár tűzét meggyújtotta, kezeit megmosá s a hozandó áldozatra készült.
Szolgái himnuszt kezdenek, mely szakaszonként a következő jelenetbe vegyül. A tér megtelt
polgárokkal, néppel, két demagóg a szószékért küzd.)

ELSŐ DEMAGÓG

Odább! ez a hely itten az enyém.
Veszélyben a hon, hogyha nem beszélek.
(A nép helyeslést üvölt.)

MÁSODIK DEMAGÓG

Akkor vesz el, ha szólsz. Bérenc, le innét!
(A nép kacag és tapsol.)

ELSŐ DEMAGÓG

Te nem vagy bérenc, mert ki sem veszén meg.
Polgárok! fájva emelek szavat,
Mert a nemes szívnek fáj, a nagyot
Porig alázni; s egy nagy férfiút

Kell vonnom bíróségeket elé
A dísz-szekérről.

MÁSODIK DEMAGÓG

Jól kezded, gonosz!
No, csak virágozd fel az állatot,
Mit áldozatra szántál.

ELSŐ DEMAGÓG

Félre innen!

A NÉPBŐL

Mit is hallgatjuk azt a gúnyolót.
(Rángatják a második demagógot.)

ELSŐ DEMAGÓG

De bármint fáj szívem, mégis beszélek,
Mert téged, óh, dicső, fejedelmi nép,
Még hadvezérednél is többre nézlek.

MÁSODIK DEMAGÓG

Ez árus lelkü, éhenholt csoportot,
Mely eb gyanánt a hulladékra les
Gazdái asztaláról? - Óh, te gyáva,
Ízlésedet nem irigyelhetem.

A NÉPBŐL

Le véle, ő is áruló, le véle!
(Még inkább bántalmazták. Éva két galambot s tömjént áldoz az oltáron.)

ÉVA

Szent Aphrodíte! óh, fogadd, fogadd el
Ez áldozat füstét, hallgasd imámat:
Nem zöld babért kérek férjem fejére,
Családi enyhet csak bajnok szívére.

(Az áldozat füstében Erósz mosolyogva megjelenik, a Khariszok körülállják s rózsákat hintenek rá. Áhítatba merült csoportozat.)

A SZOLGÁLÓK

Hallgasd meg őt!

ERÓSZ

Óh, nő, a tiszta szív
Áldása rajtad! -

A KHARISZOK

És a Khariszok
Oltalma véled! -

A SZOLGÁLÓK

Hála, Aphrodíte!

ELSŐ DEMAGÓG

Halld hát a vádat, nép! nagy Miltiádész
Eladta a hont.

MÁSODIK DEMAGÓG

Óh, hazudsz, hazudsz!
Hallgassatok, vagy késő bánalomnak
Ér szégyene.

ELSŐ A NÉPBŐL

Le onnan, szemtelen!
(Egészen a tömegbe sodorják.)

ELSŐ DEMAGÓG

Ifjúságod virága van kezében,
Lemnoszt be bírta venni egy csapással,
S most veszteg áll Phárosznál. Megfizették.

HARMADIK A NÉPBŐL

Halál fejére.

ELSŐ POLGÁR

Nos, kiáltsatok,
Vagy bérletemből hurcolkodjatok ki.
(Az áldozatnak vége, az istenségek eltűntek.)

ÉVA (felemelkedve)

Minő zaj az kint? nézzük meg, fiam.

KIMÓN

Egy árulót ítélnek el, anyám.

ÉVA (a csarnok lépcsőzetére lépve)

Szivem mindig szorul, ha éhező nép
Ítéletét látom nagyok felett.
Ha sárba hull a fényes, kárörömmel
Szemléli a pór, gúnnyal illeti,
Mint hogyha önmocskát is igazolná.

MÁSODIK A NÉPBŐL

Uram, rekedt vagyok, s kiáltani
Szeretnék.

MÁSODIK POLGÁR

Itt van, kend meg torkodat.

MÁSODIK A NÉPBŐL

Aztán mit mondjak?

MÁSODIK POLGÁR

Mondj halált fejére.

A NÉPBŐL

Halál! halál! -

ÉVA

Kiről is van tehát szó?

MÁSODIK DEMAGÓG (hozzája lépve)

Ki másról, mint ki egy fejjel nagyobb,
Mint polgártársi, s azt nem tűrhetik.

ÉVA

Miltiádésről? - Óh, nagy istenek!
S te is, vén Kriszposz, kit rabszolgaságból
Mentett ki férjem, most halált kiáltasz?

KRISZPOSZ

Engedj meg, asszonyom, kettőnk közül
Csak egyik élhet. Három gyermekemmel
Tart, aki így szavaztat.

ÉVA

Jaj neked,
Ha sorsod, Kriszposz, így lealjasít!
Bár megbocsájtok, hogyha éhezel.
De hát te, Therszitész? s ti mind, ti mind,
Kik a jólétben nyugton szunnyadoztok,
Mert a kapuktól ellenségteket
Férjem veré el. - Óh, hálátlanok! -

THERSZITÉSZ

Ah, asszonyom! keservesen esik bár,
De mit tegyünk, ez a néphangulat:
Ki kockáztatja minden birtokát,

Dacolva a felgerjedett habokkal!

ELSŐ DEMAGÓG

Kimondom hát a nép ítéletét.

(Lucifer mint harcos, rémült arccal, szaladva jó.)

LUCIFER

Vészt hirdetek! Az ellen a kapuknál!

ELSŐ DEMAGÓG

Az nem lehet, győzelmes hadvezérünk

Nincs-é előttük?

LUCIFER

Éppen ő az ellen.

Megtudta, mit forraltok ellene,

Felkelt szívében a méltó harag,

S míg szóltok, tűzzel-vassal itt terem.

MÁSODIK DEMAGÓG

Ti hoztátok mindezt ránk, árulók.

A NÉPBŐL

Üssük le őket. - Éljen a vezér! -

Jaj nekünk, fusson, aki merre tud. -

Mindennek vége. -

ELSŐ DEMAGÓG

Nincs. Hódolni néki

Elébe a kapukhoz!

ÉVA

Istenek!

Az ítélet fáj, mely által nekem

Elvesztél férjem, óh, de keserűbb,

Hogy igazoltad azt - bár visszanyerlek. -

ELSŐ A NÉPBŐL

Fogjátok el nejét; ha városunknak

Bántása lesz, haljon meg gyermekestül.

ÉVA

Meghalnék érted, férjem, szívesen,

Csak a hon átka gyermekem ne érné. -

KIMÓN

Engem ne félts, anyám, jój, jój velem,
Megóv e szentély minden bántalomtól.

(Felmennek az üldöző csoport elől a csarnokba, két nimfa rózsaláncot bocsát le mögöttük a nép előtt, mely azonnal visszalép. Kívülről harsonák hangzanak, a nép jajveszékelve szétszalad. - A nimfák eltűnnek.)

LUCIFER (kacagva kezét dörzsöli)
Szép tréfa volt. Mi jó az értelemnek
Kacagni ott, hol szívek megrepednek.
(a templom felé fordulva)
Csak e mindig megifjuló, örökké
Szépnek látása ne zavarna folyvást.
Úgy fázom idegenszerű körében,
Mely a meztlent is szemérmesessé,
A bűnt nemessé és a végzetet
Magasztossá teszi rózsáival
S az egyszerűség csókos ajkival. -
Mért késik oly soká az én világom,
A torzalak, a kétes rémület,
Hogy elriassza e káprázatot,
Mely küzdelmemben a már-már bukó
Embert mindannyiszor fölkelte újra. -
De majd meglátjuk, hogyha a halál
Borzalma eljő hozzánk nemsokára,
Unalmas árnyjátékoknak vajon
Nem lesz-e akkor itt végső határa.
(A nép közé vegyül.)

(Ádám mint Miltiádész, fegyveres csapat élén vezettetik megsebesülten. Előtte könyörögve a nép és a demagógok.)

A NÉPBŐL

Éljen vezérünk. Könyörülj, nagy ember.

ÁDÁM

Mi vétkeitek hát, amiért könyörgtök?
S a gyöngétől mit kérhet az erős? -
De nőm nem jó elém, se gyermekem;
Tán csak nem érte őket bántalom! - -

ÉVA

Ah, Miltiádész, mért is jössz, ha nőd
Sem bír örülni jöttödön. - Fiam,
Anyád leroskad, tartsd fel, tartsd fel... Ah,
Még jó nevet se hágy reád atyád! -

ÁDÁM

Mi ez? nem értem. A nép esdekel,
Nőm átkoz, és e mell vérzik hazámért. -

ÉVA

De jobban vérzik a hon és szívem.
Vagy mért jövől, mondd, hadseregnek élén. -

ÁDÁM

Nem illet-é rangomban ily kiséret?
Eljöttem, mert e súlyos seb nem enged
Továbbra is tisztelnem megfélelni.
Eljöttem, hogy küldőimnek kezébe,
A felséges népnek kezébe téve
Hatalmamat, beszámoljak neki.
Im, elbocsátlak, bajnok társaim,
Kérdemlétek a háztűz nyugalmát.
S most én is e kardot, Athéne Pallasz,
Szentelve tűzöm oltárod fölé.
(Felvezetteti magát a csarnok lépcsőin. Fegyveresei eloszolnak.)

ÉVA (férje nyakába borulva)

Ah, Miltiádész, hol van boldogabb nő,
Mint a te nőd, nemes nagy férfiú!
Nézd, nézd fiad, milyen hasonlatos
Hozzád, mi nagy, mi szép!

ÁDÁM

Ti kedvesek!

KIMÓN

Jól tudtam én, hogy amit tesz atyám,
Az jól van téve. -

ÉVA

Óh, ne szégyeníts meg,
Ezt a hitvesnek kelle tudni jobban.

ÁDÁM

Fiam! Atyád kardját mutasd be te.

KIMÓN (a kardot felakasztva)

Óvd, istenasszony, ezt a drága kardot,
Mig egykor érte hozzád eljövök.

ÉVA

E kettős áldozathoz az anya
Hadd szórja a tömjént. Pallasz, tekints le.
(Tömjént áldoz.)

ELSŐ DEMAGÓG (a szószéken)
Nem volt-e igazam, hogy áruló?
Hogy Dáriusz megvette? tettetés csak
A seb, nem kíván ellene csatázni.

A NÉPBŐL
Halál reá.

ÁDÁM
Mi zaj az odakint?

ÉVA
Ah, Miltiádész, rettentő beszéd az:
Árulónak mond újra a tömeg.

ÁDÁM
Nevetséges vád; engem, árulónak,
Ki Marathónnál győztem?

ÉVA
Óh, hogy úgy van.
Gonosz világ az, mellyet itt lelél.

ELSŐ DEMAGÓG
Mit késtek őt elfogni?
(Nép tolong a templom csarnoka elé, köztük Lucifer.)

ÉVA
Miltiádész!
E szentélyben biztos vagy, meg ne mozdulj. -
Miért is oszlatád szét a hadat?
E bűnbarlangot mért nem gyújtatád fel?
Csak láncot érdemel e csőcselék,
Mely érzi, hogy te születél urául,
Ki nemesebb vagy, mint ők összevéve,
S megöl, megöl, hogy lábadhoz ne essék. -

ELSŐ DEMAGÓG
Halljátok-e, egy áruló neje
Miként beszél? -

ÉVA

Az a nőnek joga,
Hogy férjét védje, mégha bűnös is,
Hát még ha olyan tiszta, mint uram!
És ellensége olyan korcs, miként ti. -

ELSŐ DEMAGÓG

Mért hagyja a felséges nép magát
Így becsmérelni.

ELSŐ A NÉPBŐL

Hátha igazat mond.

ELSŐ POLGÁR

Ki vélök tart, gyanús. Kiáltsatok,
Rongy lelkek, vagy dögöljetek meg éhen.

A NÉPBŐL

Halál reá. -

ÁDÁM

Takard el e fiút.
Ne lássa vérem, s el, nő, e kebelről.
A villám, melly a szirtre csap, ne érjen.
Csak én haljak meg - vagy miért is éljek,
Midőn látom, mi dőre a szabadság,
Melyért egy élten küszködém keresztül.

ELSŐ DEMAGÓG

Mit tétováztok még.

A NÉPBŐL

Halál reá!

ÁDÁM

E gyáva népet meg nem átkozom,
Az nem hibás, annak természete,
Hogy a nyomor szolgává bélyegezze,
S a szolgaság, vérengző eszközévé
Sülyessze néhány dölyfös pártütőnek.
Csak egyedül én voltam a bolond,
Hívén, hogy ilyen népnek kell szabadság.

LUCIFER

(félre) Elmondtad a sírverset önmagadra,
S utánad illőt sok nagy síroromra. -

ÁDÁM

Vezessetek le. Nem veszem igénybe

Tovább e szentélyt.

(Levezeteti magát a lépcsőn, Évát gyöngéden szolgálói karjába téve.)

Ím - készen vagyok. -

MÁSODIK DEMAGÓG

Védjed magad, még nincsen veszve semmi.

ÁDÁM

Nagyon gyötörne a seb, hogyha szólnék

Védelmemül.

MÁSODIK DEMAGÓG

Tedd meg, hisz ez a nép

Csak az imént porban csuszott előtted.

ÁDÁM

Ah, épp azért minden haszontalan,

Önszégyenét meg nem bocsátja a nép.

LUCIFER

Kijózanodtál-é hát?

ÁDÁM

Óh, nagyon.

LUCIFER

Átláttad-é, hogy a bódult tömegnek

Nemesb ura voltál, mint ő neked?

ÁDÁM

Lehet, de mind a kettő kárhozat;

Más név alatt a végzet ugyanaz.

Hiú törekvés azzal küzdeni,

Nem is fogok. - Aztán miért, miért is

Vágynék magasra bármi hő kebel.

Éljen magának, és keresse a kéjt,

Mellyel betölti az arasnyi létet,

S tántorgjon ittasan Hádész felé. -

Vezess új útra, Lucifer, vezess,

S kacagva nézem más erényeit,

Más kínjait, csak élvezet kívánva.

Te meg, nő, aki - úgy rémlik szívemnek -

Egykor lugost varázsolál nekem

A sivatagba, hogy ha még fiamból

Polgárt nevelnél tisztos anyaként:

Bolond vagy, méltán gúnyol a leány,

Ki festett arccal a bordélyban ül

Bortól felgerjedsz, csókvágyó ajakkal.

Örülj, mulass, tagadd meg az erényt. -

Vérpadra mostan, büntetésemül.

Nem mintha aljast bírtam volna tenni,

De mert nagy eszme lelkesíteni bírt.

(Ezalatt egy tőkét hoznak a lépcsők elé, mellette Lucifer áll bárdal. Ádám lehajtja a fejét.)

ELSŐ DEMAGÓG

Végezzétek ki. Éljen a haza!

LUCIFER (félsúgva)

Szép búcsu, nemde? - Nos, vitéz uram,

Nem borzogat most furcsán egy kevésbé

A torzképű halál rideg szele? -

ÉVA

Ah, Pallasz! meg nem hallgatád imámat. -

(A templomból a halál nemtője, mint szelíd tekintetű ifjú, lefordított fáklyával s koszorúval Ádámhoz lép.)

ÁDÁM

Pallasz meghallgatott. - Az ég veled,

Megnyugvás szállt szívembe, Lúciám.

LUCIFER

Átok reád, hiú ábrándvilág,

Megint elrontád legszebb percemet. -

ÉVA

Átok reád, te közlelkű rideg nép,

A boldogságot durván illetéd,

S üde virága menten porba hullt.

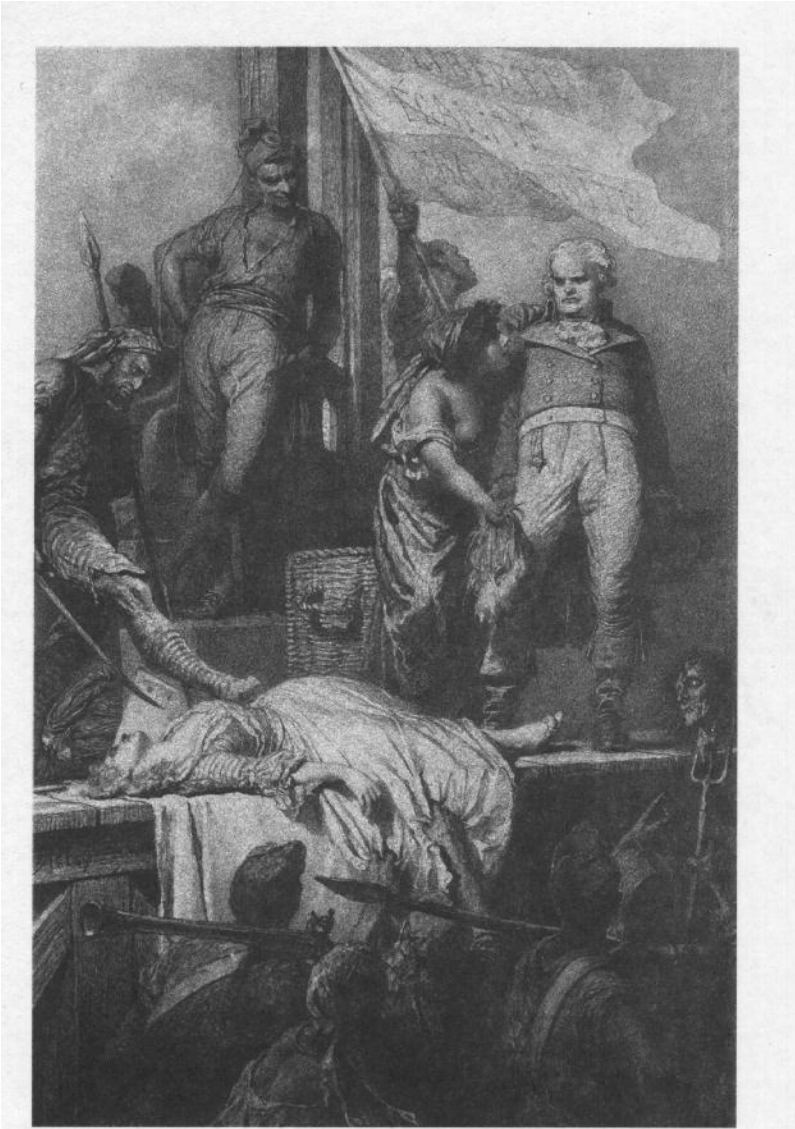
Pedig nem olyan édes a szabadság

Neked, amilyen fájdalmas nekem volt. -

+

2011. augusztus 18. csütörtök, 06:33 - Módosítás: 2011. augusztus 18. csütörtök, 06:48

2011. augusztus 18. csütörtök, 06:33 - Módosítás: 2011. augusztus 18. csütörtök, 06:48

<http://napsokony.wondersound.com/2012/01/04/ma-dan-magadil-em-az-uged-sinkovits-jurek/>